

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

DOI: <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2022-2-01>

УДК 351.76:347.73:330.341

Дунаєв Ігор Володимирович,
доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри економічної політики та менеджменту
навчально-наукового інституту “Інститут державного управління”
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
e-mail: i.dunaev@karazin.ua <https://orcid.org/0000-0002-0790-0496>

Коваленко Микола Миколайович,
доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри економічної політики та менеджменту
навчально-наукового інституту “Інститут державного управління”
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
e-mail: kovnn1@gmail.com <https://orcid.org/0000-0003-2845-6993>

НОВІ ТРАЄКТОРІЇ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПЛАТФОРМ І ПЛАТФОРМНОЇ ЕКОНОМІКИ ЗАРАДИ СУСПІЛЬНОГО БЛАГА

Анотація. Стаття пропонує авторське бачення на нову для України, але не нову для західного і східного світу проблему – регулювання інформаційних платформ і платформної економіки. Метою цієї статті є критичне осмислення діючої світової практики публічного регулювання інформаційних платформ та на підставі цього – визначення нових траєкторій їх регулювання заради більшого суспільного блага і оновлення публічного управління. Стаття є продовженням триваючої широкої експертної і політичної дискусії щодо того, що, як і кого регулювати у новому платформному середовищі, учасниками якого є або скоро будуть майже усі люди. Автори значну увагу приділяють огляду регуляторних проблем, практик і підходів, а зокрема – останнім європейським законам про цифрові ринки та про цифрові послуги. Ці два закони разом закріплюють новий тренд до регулювання не тільки конкуренції, а й дуже широких соціально-економічних процесів в країнах, що вже стикнулося з практичними труднощами у суспільних перетвореннях і конфліктах, а це процес точно не буде швидким.

Ключові слова: *цифрова платформа, інформаційна платформа, публічна політика, блокчейн, система публічного управління, суспільне благо, платформна економіка, публічне регулювання, ринкова конкуренція, цифровізація.*

Як цитувати: Дунаєв І. В., Коваленко М. М. Нові траєкторії регулювання інформаційних платформ і платформної економіки заради суспільного блага. *Актуальні проблеми державного управління*. 2022. № 2 (61). С. 6–24. DOI: <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2022-2-01>

In cites: Dunayev, I.V., Kovalenko, M.M. (2022). New traces of regulation of information platforms and a platform-based economy for the new public good. *Pressing Problems of Public Administration*, 2 (61), 6–24. DOI: <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2022-2-01> [in Ukrainian].

Актуальність дослідження. Обговорення цифрових або інформаційних платформ стали центром політичних дебатів у всьому світі через їх неоднозначний вплив на економіку та суспільство. З одного боку, інформаційні платформи стали новим середовищем роботи для мільйонів людей по світу, джерелом збільшення заощаджень і інвестицій споживачів, економічного зростання країн. З іншого боку, вони викликають нові проблеми, але для вирішення яких існуючі підходи та інструменти регулювання не підходять. Ці побоювання пов'язані з можливими суспільними втратами, такими як монопольне отримання ренти, несприятливий вплив на потенційних конкурентів поза платформ, зокрема через умови праці та придушення малого бізнесу, фільтрацію контенту та навіть поширення пост-правди і дезінформації. Результатом став розвиток складної політичної дискусії не стільки про те, чи варто регулювати інформаційні платформи, скільки про складність досягнення консенсусу щодо того, що, як і кого регулювати.

Пояснимо цю сучасну проблему публічного регулювання, яка торкається майже усіх нас, розлого. За останні 15–20 років інформаційні платформи вийшли далеко за рамки традиційних масштабів уявлення вчених про інформаційну економіку і вже можуть суттєво впливати на різні аспекти суспільного життя у світі: взаємини зі своєю державою і участь в політиці, глобальна бізнес-конкуренція, трудові відносини, технологічні інновації, приватні інвестиції тощо. Централізовані інформаційні платформи, які відомі більшості людей просто як платформи, мають унікальні характеристики, які надають їм надзвичайні можливості для розширення та розвитку асиметричної потужності порівняно з іншими бізнес-моделями, іншими компаніями та мільярдами споживачів по світу.

Попри зростаючу силу та поширеність платформ, політичні еліти та держави раніше не сильно опікувалися майже необмеженим зростанням, розширенням та приватне впорядкування платформних бізнес-моделей. Але в останні 3–4 роки запізніле визнання призвело до надзвичайно швидкої зміни в структурі політики та дискурсі. Як наслідок – колись популярна неоліберальна регуляторна ідеологія *laissez-faire* («руки геть!») втрачає свою суспільну легітимність і прихильність політиків. Нинішні спроби врегулювати економіку платформи виявляють нове заперечення балансу та характеру відносин між державною та приватною владою, викликаючи відповідні питання про нову еру в політико-економічних відносинах та розвитку.

Наразі на кілька ключових питань немає відповідей як нормативно, так і емпірично. Це означає, що ми знаходимося на початку тривалого, конфліктного та дуже політизованого процесу політичних економічних змін, які відкривають численні шляхи та можливості розвитку. Фірмам-платформам потрібно буде влаштуватися на нові та розумно передбачувані траєкторії, що залежать від шляху, які будуть прийнятними для суспільств і державних утворень, у які вони включені або знову включені.

Постановка проблеми. Не секрет, що стрімкі цифрові інновації призвели до глобального і повсюдного поширення нових організаційних форм цифрових платформ і економічних екосистем в них, а відповідні приклади усім чудово відомі: це китайські і американські фірми-платформи «Big Tech», які успішно використали унікальні особливості цифрових інновацій, щоб використовувати розподілене створення цінностей завдяки широко поширеним мережам і з'єднанню. Вони також використовували бізнес-моделі, які дозво-

ляють їм зосередити захоплення вартості. Однак домінуюче становище деяких цифрових платформ вже зараз є проблематичним як для них самих, так і для держави і навіть глобального суспільства. Оскільки великі платформи дедалі стають все більш централізованими, то вони можуть втратити з поля зору ті чинники, які сприяли їх початковому успіху, наприклад, діяти як основа і середовище для масштабних інновацій або сприяти обміну між різними сторонами платформи. Відповідно, непросто встояти і перед спокусою стати «вузьким місцем», щоб всебічно і егоїстично використовувати своє центральне становище, коли ринки схилилися на їхню користь. І це створює парадокс: центральна роль цифрових платформ дозволяє їм бути корисними для мереж зацікавлених сторін, але така позиція також створює можливість для експлуататорської поведінки, яка загрожує довгостроковій стійкості екосистеми. Як наслідок, низові соціальні рухи та регуляторні дії часто виникають, щоб протистояти такій поведінці [1]. Вкрай важливо знайти способи збалансувати переваги цифрових платформ із необхідністю запобігання їх потенційно негативного впливу на екосистеми та зацікавлених сторін.

Теорія промислової організації справила значний, хоча і реакційний вплив на публічне регулювання, її теоретичні концепції протягом останніх 10-15 років та основи політику [29]. Однак поява платформ і екосистем у цифровій економіці

(а) ставить під деякий сумнів придатність поточної економічної теорії, яка використовує «ринок» як фундаментальну одиницю аналізу - ця одиниця аналізу не може правильно інтерпретувати поведінку онлайн-платформ, тому потрібна більш відповідна альтернатива;

(б) розхитує сталість традиційних теорій публічного управління у бік саморегуляції, появи і посилення нових суспільних інститутів з мінімальним людським впливом (напр., програмний код і алгоритмічне врядування) тощо.

Схоже, що фірми, які займаються онлайн-платформами, ковзають від ринку до ринку, і це вказує на те, що різниця між ринковими секторами чи галузями, які раніше були стабільними та значущими, більше не застосовується. Здатність цих фірм долати ринки свідчить про те, що кордони між ринками є для них певним чином пористими або проникними [12]. Крім того, оцифрування дозволило створювати керовані даними взаємодоповнюваності між ринками, продуктами та послугами. Отже, кращою одиницею аналізу може бути екосистема, яка може виходити за рамки ринків або секторів.

Відтак, терміново потребує подальших досліджень питання екосистем усередині інформаційних платформ: як вони розвиваються, об'єднуються, конкурують і співпрацюють з державою і суспільними інститутами. Аналіз екосистем може запропонувати набагато краще розуміння динаміки та взаємозалежності між ринками та компаніями, і це призведе до більш адекватного публічного регулювання ключових елементів цифрової економіки: платформ і систем верифікації даних, рейтингів, рішень на штучному інтелекті.

Більш того, стрімка цифровізація у поєднанні з дедалі більшим використанням аналітики великих даних та блокчейн-рішень мали і зараз мають глибокий вплив на природу як організацій, так і способів надання публічних послуг громадянам. Широкі можливості спостереження, які надають ці технології, дозволяють дистанційно стежити за працівниками, дозволяючи компаніям контролювати роботу окремих осіб, не вдаючись до типових договірних механізмів, таких як трудові контракти, або звичайних методів управління,

заснованих на проксимальному нагляді. Ця технологія також дозволяє ідентифікувати, контролювати та використовувати ресурси за межами традиційної сфери фірми, дозволяючи платформам приймати стратегічні рішення та розробляти свої межі відповідно до своїх бізнес-моделей.

Тому дійсно актуальним і цікавим з науково-практичної точки зору вчених з публічного управління є вивчення меж цифрових платформ та способів формування екосистем сервісів в платформах. Зауважимо, що принциповою особливістю екосистеми в платформі є здатність платформи організувати і надійно підтримувати новий обіг благ (сервісів, товарів чи просто взаєморозрахунків) – тобто попит і пропозицію у грошовому чи негрошовому вигляді – на додаток до більш традиційних середовищ. Такі середовища зазвичай не є цифровими.

Метою статті є критичне осмислення діючої світової практики публічного регулювання інформаційних платформ та на підставі цього – визначення нових траєкторії їх регулювання заради більшого суспільного блага і оновлення публічного управління.

Методологія дослідження. Зрозуміло, що проектування меж платформи включає структурні рішення, які приймають компанії-платформи для стратегічного розмежування своїх ресурсів і активів, якими вони керують різними способами. Компанії, що займаються цифровими платформами, роблять вибір на основі трьох різних типів меж: (1) сфери діяльності організації, включно з тим, якими активами вони володіють, яка робоча сила використовується та які види діяльності виконує фірма; (2) конфігурацію та склад сторін платформи, включно з тим, які окремі групи клієнтів мають доступ до платформи; і (3) цифрові інтерфейси, які визначають двосторонній обмін даними між фірмою платформи та кожною з її сторін.

Ця стаття підкреслює важливість дизайну меж інформаційної платформи, яка відіграє вирішальну роль у визначенні обсягу діяльності платформи та її відносин із клієнтами та іншими зацікавленими сторонами. Таким чином, необхідні подальші дослідження, щоб дослідити наслідки дизайну меж платформи для поведінки та ефективності фірм, а також для розробки нових нормативних рамок, які можуть адекватно вирішувати унікальні виклики, пов'язані з фірмами цифрових платформ.

Проблеми, які обговорюються в цьому дослідженні, відображають невідповідність між новими формами промислової організації, які втілюють цифрові платформи та екосистеми, та застарілим інституційним і правовим середовищем, у якому вони діють. Однак ця невідповідність і наступні регулятивні реакції не є винятковими, а регулярними. Фірми, які прагнуть Поточна ситуація відкриває можливість для дій і стимулу до суспільної корекції, створюючи умови для переговорів і обміну між різними частинами суспільства з потенційно різними цілями.

Покрокова логіка викладу подальшого матеріалу у статті наступна:

1) критичне узагальнення сутнісних ефектів інформаційних платформ для економіки та публічного управління;

2) сучасні трансформації в суті платформній економіки;

3) огляд суті наявного державного регулювання платформ, яке відходить від регулювання суто конкуренції, а більше спрямовано на регулювання соціально-економічного розвитку⁴

4) державні і наддержавні регуляторні підходи до платформ і напрями їх змін зараз у західному світі.

Виклад основного матеріалу розпочнемо з прояву сутнісних рис інформаційних платформ для економіки та публічного управління.

Так, у сучасному цифровому суспільстві і особливо в економіці створення цінності може бути достатньо розподіленим між учасниками мережі, проте отримання цінності є досить централізованим. Оскільки платформи виникли у 2000-х рр. виключно для потреб економіки (а не для суспільства у широкому сенсі чи для публічного сектора) і є її феноменом, то саме інформаційні платформи мають унікальні можливості для створення та закріплення вартості в глобальній економіці, де багато ресурсів можуть бути оцифровані та використовуватися, незважаючи на їх географічну локацію. У цьому контексті платформи призначені для полегшення обміну цими ресурсами та їх комбінування інноваційними способами, що робить їх центральними агентами у мережі творців цінності [31].

Однак існують певні умови, за яких мережеві ефекти призводять до швидкого зростання та концентрації економічної діяльності в руках кількох великих та впливових компаній. Це може призвести до фіксації клієнтів та ринкових результатів за принципом «переможець отримує все» або «переможець отримує більшість», що ускладнює підтримку здорової конкуренції на ринках цифрових платформ або, як більш точно казати – «централізованих інформаційних платформ» [23]. Крім того, за певних умов сильні мережеві ефекти можуть перешкоджати витісненню існуючого оператора платформою, що перевершує. Ці умови включають труднощі або високу вартість використання кількох конкуруючих платформ (тобто «мультидом») та відсутність переносимості даних чи сумісності.

У результаті замість того, щоб забезпечити рівний доступ для всіх до цифрової інформації та економічних можливостей, маємо парадокс цифрових платформ: динаміка платформ призводить до концентрації економічної та соціальної діяльності в руках невеликої кількості великих та впливових компаній, і це впливає на справедливість та конкурентоспроможність ринків цифрових платформ і потребує більш уважного регулювання [5].

Багато цифрових платформ функціонують як єдині і централізовані регулятори своїх екосистем, встановлюючи правила взаємодії між користувачами, контролюючи поведінку та визначаючи бізнес-середовище для учасників платформи, що називається управлінням платформою, яке включає встановлення правил і їх дотримання. Окрім іншого, це дозволяє компаніям-платформам забезпечувати створення цінності за всім логічним ланцюжком: від ідеї до доставки продукту чи сервісу. Для платформ однією з головних цілей управління є підтримка якості доповнень та контроль над тим, хто може приєднатися до екосистеми та впроваджувати інновації. Належне управління екосистемою заохочує інновації та дозволяє додатковим сторонам та користувачам отримувати стійку вигоду. Деякі приклади встановлення правил включають регулювання доступу до ринку, встановлення правил для продавців, правила щодо використання різних типів даних і різних API-протоколів, налаштування систем оцінювання, регулювання доступу до інформації та введення стандартів для політики доставки та повернення.

Найбільші платформні підприємства нагадують за складністю проблем управління державою, хоча насправді їх не можна порівнювати між собою. Вони контролюють економічні системи, які найбільше, крім національних економік: наприклад, Facebook, який має понад 1,6 мільярда користувачів у світі,

у 2021 р. щодня обробляв більше трафіку, ніж Китай; Google обробляв більше 50 % онлайн-пошуку в США та 90 % у Європі, а Alibaba обробляв транзакції на суму понад 1 трильйон юанів на рік та забезпечував 70 % усіх комерційних поставок у Китаї. Проте, на відміну своїх урядів чи держав, управління екосистемами цифрових платформ 100%-во здійснюється приватними підприємствами.

Управління екосистемами платформ не обмежується просто встановленням чітких правил майже без права користувачів їх змінити чи права апеляції. Звісно, компанії-платформи також повинні надавати надійні зобов'язання своїм членам екосистеми, щоб підтримувати їх зв'язок із платформою. Це особливо важливо за умов конкуренції з боку інших платформ. Коли платформи не домінують, то користувачі можуть перейти на інші платформи, якщо правила основної платформи не влаштовують їх. Однак, коли платформа стає домінуючою або монополістичною, роль платформи як приватний регулятор може стати проблематичною. Наприклад, домінуюча платформа, яка дозволяє покупцям і продавцям укладати угоди та продавати безпосередньо покупцям, може мати стимули для зловживання своїм становищем, надаючи переваги своїм власним продуктам та послугам [17].

Таким чином, ключовим питанням є те, як компанії-платформи керують своїми екосистемами. Управління екосистемами також включає обробку особистих даних користувачів і забезпечення їх конфіденційності. Велика кількість даних, що збираються і аналізуються на цифрових платформах, створює ризики для конфіденційності, які можуть вплинути на окремих користувачів і мати наслідки для суспільства.

Наприклад, кілька років тому на Заході активно обговорювалася угода з придбання Google цифрової лабораторії «Fitbit», що прямо вказувала на збирання та аналіз даних про стан здоров'я всередині цифрових платформ. Проте критики висловлюють побоювання щодо «датафікації» та її потенційних наслідків. У звіті [4] застерігається про доступність інформації про здоров'я людей для широкої аудиторії поза визнаними медичними установами, що може загрожувати правам на конфіденційність та забезпечити безпрецедентні можливості для спостереження та впливу на людей. Ці побоювання узгоджуються з попередженнями критиків Дж. Ланье [24] та Ш. Зубофф [32] щодо «наглядного капіталізму» (або «капіталізму спостереження») та його негативного впливу на людину та суспільство. Вони наголошують на фундаментальній критиці логіки датафікації людської діяльності, яка може призвести до ненавмисної взаємодії людей з цифровими платформами, націленими на маніпулювання поведінкою користувачів на користь третіх сторін. На думку відомої американки Шосани Зубофф [32], ці економічні механізми можуть загрожувати базовим цінностям – свободі, демократії та особистій конфіденційності.

Цифрові платформи, що засновані на моделі реклами (напр., Facebook, Google), викликають особливу публічну критику і давно стали особливим об'єктом публічного регулювання, наприклад, ЄС. Ця критика в тому, що такі платформи збирають і монетизують дані, створювані користувачами, з використанням методів, які можуть давати величезний прибуток саме для таких платформ. При цьому кінцеві користувачі не завжди усвідомлюють свою роль, яку вони грають усередині платформи, що робить їх просто сліпими і німими «інструментами», дозволяючи використовувати їх поведінку як вхідні дані для бізнес-логіки конкретних компаній. Наприклад, один автор називає платформи соціальних мереж, засновані на рекламі, «імперіями маніпулювання пове-

дінкою» та «алгоритмічними системами модифікації поведінки», в яких кожен користувач, що знаходиться в соціальних мережах, отримує індивідуалізовані, постійно кориговані стимули без перерви, доки він використовує свій смартфон [17]. Реклама, яку раніше можна було б назвати просто рекламою, тепер розуміється як безперервна модифікація поведінки. Ми переконані, що те, що наразі вже стало нормальним, а саме – загальне стеження та безперервне тонке маніпулювання, насправді є неетичним, жорстоким, небезпечним та нелюдським. Це нагадує нові цифрові «викиди дофаміну», які викликають залежність користувачів від соціальних мереж, і вважає, що це загрожує свободі волі.

Далі, цифрові платформи активно використовують так звані «темні патерни» – це інтерфейси користувача, які перешкоджають користувачам виражати свої реальні переваги або навмисне маніпулюють ними, змушуючи здійснювати дії, що не відповідають їх перевагам або очікуванням [15, с. 3]. Такі «темні патерни» можуть стосуватися конфіденційності та безпеки, наприклад, Google Maps може багаторазово запитувати користувачів, чи сайт, на який вони регулярно заходять, має бути позначений як «домашній» або «робочий». Якщо користувач дозволить доступ до геолокації, такі запити перестануть з'являтися. Якщо користувач вибере «не зараз», через деякий час йому будуть запропоновані нові запити. Це може призвести до того, що додаток настільки наполегливо запитуватиме особисту інформацію, що користувач, швидше через роздратування, ніж за своєю волею, зрештою надасть її [28, с. 210].

Платформи також можуть використовувати технології та інтерфейси користувача, які не дають користувачам вибору, обмежують їх вибір або надають недостатню або упереджену інформацію для прийняття усвідомленого рішення. Регулюючі органи закликають платформи розробляти технології та інтерфейси користувача, які не будуть маніпулювати користувачами, обмежувати їх вибір або вводити в оману. Такі технології не повинні викликати в користувачів звикання [25, с. 46–47].

Потенційні ризики для конфіденційності виходять далеко за межі виключно зібраних даних і охоплюють набагато ширший спектр передбачуваної інформації про осіб. Використання необроблених даних з метою створення висновків про людей за допомогою великих даних, алгоритмів, прогновної аналітики, моделей і машинного навчання є серйозною проблемою для збереження конфіденційності. Насправді ця логіка використовується для маніпулювання, оцінки, прогнозування та впливу на людей, часто без їхнього відома та, як правило, без будь-якого контролю чи відповідальності. Крім того, дослідження показали, що ці системи схильні до упереджень і неточності, що ще більше посилює ризики для конфіденційності [30].

Усе це вказує на значні ефекти і суспільні наслідки для держави і національних економік від діяльності платформ вже зараз. Нижче наведемо бачення щодо нового регулювання платформ: від поточного стану і до перспективних ідей у майбутнє.

В останні роки домінування найбільших компаній-платформ (FAMAG – Facebook, Amazon, Microsoft, Apple, Google) досягло безпрецедентного рівня, що призвело до ситуації, коли цілі сектори міжнародної економіки і торгівлі (напр., роздрібна торгівля і fintech) і навіть деякі екосистеми державних корпорацій стали залежати від них. Зараз ці компанії займають абсолютну і центральну позицію у світовій цифровій економіці, а їх домінування стало досить актуальною проблемою, щоб спровокувати регулятивні зміни в Європі

та інших країнах. Органи влади намагалися забезпечити дотримання чинних законів і розглянути нові правила через такі проблеми, як антиконкурентна практика, масовий збір даних і нездатність боротися з незаконним або шкідливим цифровим вмістом. Доповідь [18] для Європейського парламенту містить детальний аналіз цих питань.

Наступний крок нашого дослідження – це переосмислення суті сучасних трансформацій в платформній економіці і підготовки до цього держави.

Зараз з'являється «інший рух» в світовому суспільстві, у якому суспільні сили мобілізуються проти зростаючої ринкової і політичної влади надвеликих цифрових приватних фірм і ринків шляхом залучення державної влади через економічне управління та регулювання. Ці соціальні сили включають не лише опозиційні сили, такі як «класи», а й бізнес-сектори та фірми – особливо інші роздрібні торговці, які все більше виступають проти своїх платформних конкурентів-гігантів як у роздрібній торгівлі, та і у медіа, у рекламі, у автосервісі тощо [8]. Не лише існуючий бізнес, але й інші соціальні групи та громадські інтереси можуть проявитися ідейно та політично мобілізуватися проти все більш домінуючих приватних фірм і ринків. Ці сили та актори спричиняють політичні конфлікти, щоб підпорядкувати та повернути нові домінуючі фірми в рамках прийнятних та стійких інституційних механізмів. Отже, ми всі є свідками перших кроків у новій боротьбі за легітимацію та майбутню форму платформної економіки загалом і найбільших, найпоширеніших і потужних платформних компаній зокрема.

Компанії та бізнес-моделі, які засновані на нових платформних технологіях і технологічно забезпечених організаційних формах, трансформуються або навіть знищують традиційні (або старі) бізнес-моделі, а сучасні платформні компанії та їхні супротивники зараз ведуть боротьбу за «вибудову» своїх нових ринкових «рубежів». Роблячи це, соціальні та економічні групи дедалі мобілізуються, щоб залучити публічну владу, експертів і громадськість проти зростаючої влади великих платформ у зоні впливу приватного права. Наприклад, пандемія COVID-19 прискорила та посилила зростання потужності та центральності цих платформ. Цей новий «другий рух» не тільки заперечує часто невідому та необмежену приватну владу, але й кидає виклик передбачуваним контурам і масштабам самої приватної сфери, яка задумана як область передбачуваної приватної автономії від державного (тобто урядового) регулювання [20; 16].

Замість відкритої та вільної інформації та комунікацій, традиційна платформна економіка (яка уся сконцентрована саме у великих централізованих платформах на кшталт Facebook, Amazon, Google, Apple, Aliexpress та інших, що важливо!) містить фундаментальне протиріччя через спокусу до їх монопольного домінування. Цей цілком реально, оскільки власники платформ починають сильно домінувати над іншими об'єктами чи ринковою інфраструктурою в нових типах бізнес-моделей 21-ого століття, навіть якщо це суперечить «ідеалу про вільний ринок і конкуренцію», який насправді не є зараз настільки актуальним, як раніше. Отже, посилений вплив цих домінуючих платформних компаній виникає через їхні унікальні структурні особливості, а також переважно пасивну позицію уряду, яка раніше уникала втручання у це [27; 19]. Найбільші платформні компанії (комерційні централізовані платформи) суттєво розширили свій масштаб, сферу діяльності та потужність завдяки новому технологічній архітектурі своїх платформ і майже необмеженому правовому

дизайну своїх договірних відносин (у публічній оферті) з мільйонам інших приватних учасників, яким вони дозволяють заробляти. Як це працює?

Створюючи двосторонні або багатосторонні ринки, які з'єднують і виступають посередником у широких мережах комерційних відносин між покупцями та продавцями, постачальниками та споживачами, а також фірмами в різних секторах, централізовані компанії-платформи дійсно отримали значну владу над своїми користувачами. Технологічні, договірні та фізичні характеристики цих фірм надають їм додаткові антиконкурентні переваги перед їхніми користувачами та застарілими фізичними фірмами. Оскільки ці фірми автоматизують своє посередництво для усіх користувачів платформи, то вони і ефективно захищають себе від ризиків, яких традиційні фірми не можуть позбутися. Великі централізовані компанії-платформи можуть структурувати себе так, щоб уникнути фізичного володіння товарами, і вони можуть майже диктувати договірні умови, за якими вони це робитимуть. Вони також можуть визначати себе за контрактом (публічною офертою) так, щоб захистити себе від юридичної відповідальності за послуги, придбані на їхній платформі, крім тих, які беруть участь у посередництві та зв'язуванні різних сторін.

У ті недавні часи, коли уряди країн ще не бажали або були політично неспроможними регулювати структуру, масштабування і умови доступу до персональних даних, які накопичувалися у великих платформних компаніях, такі компанії мали змогу насолоджуватися значними економічними та правовими перевагами. Це призводило до їх вибухового росту і майже до монополістичного становища на окремих ринках. Дехто навіть вважав таку концентровану ринкову владу цих власників платформ «провалом держави» [21]. Незважаючи на те, що Генеральний директорат ЄС з питань конкуренції порушує примусові дії проти великих фірм-платформ, законодавству про конкуренцію та правоохоронним органам заважають скептично налаштовані та ворожі суди ЄС, що показує неадекватність політичного та правового статус-кво в обмеженні ринкової влади та зростання фірм-платформ.

Якщо перший «золотий вік» промисловості (приблизно 1880–1932 рр.) був заснований на комбінованому використанні вугілля, нафті, сталі, а також на масовій механізації та великих інтегрованих промислових компаніях (напр., «Ford», усі залізничні і портові компанії), то нинішній «вік» базується на стрімко зростаючих обчислювальній потужності з обробки інформації і захищених комунікаціях, які стали можливими завдяки напівпровідникам і мережевому обладнанню. Але справжня цінність – це зовсім не «великі дані» (big data), які буквально у 2018–2021 рр. назад хтось завчасно і помилково називав «новою нафтою 21-ого століття» (хоча ми думаємо, що сучасна «нова нафта» буде пов'язана з технологічно верифікованою і збереженою інформацією в токенизованих активах) і відповідного програмного забезпечення для економічної та соціальної взаємодії користувачів.

Чому? Тому що в обох випадках зростаюча віддача від масштабу та потужність нових форм корпоративної та ринкової організації порушували конкуренцію та кидали виклик ідеології саморегулювання ринків [22], на якій і спиралася пасивність уряду. У часовий проміжок 1929–2021 рр. державні регуляторні політики щодо фірм і ринків платформ досягли нової точки перелому. У той час як науковці будуть обговорювати точні терміни, причини та характер цього політичного переходу від дозволених обмежень до все більш

далекосяжного регулятивного контролю та втручання, зрушення до регулювання в економіці платформ є незаперечним, дуже помітним і все більш політизованим. Щоб зрозуміти потенціал регуляторної політики, ми повинні вивчити регуляторні інструменти та форми, доступні в економіці платформ.

Так ми переходимо до наступного – третього логічного кроку статті: огляд суті наявного державного регулювання платформ, яке відходить від регулювання суто конкуренції, а більше спрямовано на регулювання соціально-економічного розвитку.

Протягом останнього десятиліття вплив і поширеність інформаційних платформ стали предметом критики та перевірок як в Америці, так і в ЄС. Однак спори щодо цих платформ були здебільшого зосереджені на конкурентній політиці, тобто на оцінці рівних умов роботи і на ринковій владі. Слід визнати, що тривалий час зростанню ринкової влади компаній-платформ приділялося замало регуляторної уваги. Ця «неувага» ґрунтувалася на певному ідеалі ринкової конкуренції: нижчі ціни для споживачів і мінімальне втручання уряду, – і вона домінувала у публічному дискурсі та політиці протягом з 2000 і приблизно до 2019 років.

Щоб зрозуміти важливість нинішніх змін у політиці регулювання, необхідно поглянути на взаємозв'язок між конкурентною політикою і більш широким регулюванням – соціально-економічним. Конкурентна політика є складовою широкої економічної політики, яка акцентує увагу на усіх ринкових механізмах, приватному порядку та обмеженому чи вибірковому втручання держави у діяльність приватних і публічних компаній. Юридична відповідальність компанії-порушника цього ґрунтується лише на доказах у ринковому домінуванні та шкоді інтересам споживачів через цінові маніпуляції. Як форма регулювання, конкурентна політика зазвичай відзначається правозастосуванням у конкретних справах де-факто, яке підлягає розгляду судами, що ідеально підходить для бізнес-стратегії «прохання про прощення».

Підприємці на цифрових ринках припускають, що регулятори будуть упереджено ставитися до усіх нових великих гравців, які можуть з'явитися після того, як ринок різко «перевернеться», а ключові гравці зміняться на ньому [13]. Ця бізнес-логіка ідеально підходить для т. зв. «нормативної логіки», яка ґрунтується на стримуванні шкідливої поведінки сильних ринкових гравців через ризик подальших примусових заходів з боку державного регулятора і (або) посилення відповідальності за монополізацію на ринку. Однак затримки у виконанні та невизначеність щодо застосованих правових норм підбивають очікувані ефекти від правового захисту, залишаючи певну свободу для самостійного приватного впорядкування корпоративних і платформних структур. Це значить, що конкурентна політика добре підходить для неоліберальної фінансової політичної економії та ідеально підходить для розширення фірм-платформ, яким вигідніше сплачувати великі штрафи, ніж втрачати свою ключову, центральну роль на зростаючому ринку.

І навпаки: соціально-економічне регулювання охоплює значно ширший діапазон поведінки та інтересів порівняно з конкурентною політикою. Це охоплює попередні заборонні та/або більш загальні правила, спрямовані на запобігання різним формам шкоди. У той час як конкурентна політика зосереджується створенні умов для гідної конкуренції між фірмами і логічно впирається у антимонопольне регулювання, тобто вона апелює до зловживання ринковою владою, соціально-економічне регулювання враховує як економічні, так і не-

економічні інтереси, цінності і зацікавлені сторони. Цей ширший сенс регулювання не тільки впливає на ширше коло соціальних, економічних і політичних груп, але також може використовувати механізми примусу, які переважають або витісняють ринкові механізми. Таким чином, рух регуляторної політики за межі політики конкуренції в праві означає значну зміну у відносинах між приватною сферою економіки та публічною сферою політики і права. Разом це можна структурувати через два виміри: (а) обсяг нормативних і функціональних цілей політики та (б) діапазон груп та інтересів, визнаних політично та юридично в рамках регулювання. З цього випливає, що політика регулятивних змін і реформ стає лише складнішою, вона також потенційно стає більш невизначеною та невизначеною щодо результатів з точки зору законодавства та регулятивних правил.

Перейдемо до останнього логічного кроку в цій статті – наявні державні і політичні підходи до регулювання і співпраці з платформами.

Регуляторний ландшафт навколо компаній і ринків платформ зазнав критичних змін, причому найпомітніші ознаки з'явилися вперше за межами США. Наприклад, у доповіді «Політика конкуренції в цифрову еру» [9] для Європейської комісії стверджується, що домінуючі платформи несуть відповідальність за те, щоб їхні правила не перешкождали вільній, невикривленій та потужній конкуренції без об'єктивного виправдання. Крім того, вони стверджують, що такі платформи, які встановлюють ринки, повинні забезпечувати рівні умови гри та не використовувати свої повноваження встановлювати правила для впливу на результат конкуренції.

Наразі у ЄС занадто мало потужних власних платформ, причому ряди домінуючих компаній займають переважно фірми зі США. У результаті приватні інформаційні платформи (і наразі вони є тільки централізованими) мають менший політичний вплив на європейську політику як на національному рівні, так і на рівні ЄС, ніж фірми, що діють, та інші інтереси, яким загрожує зростання економічної влади іноземних платформ [3]. Крім того, на європейську політику менш впливають корпоративні інтереси та фірми-платформи, зокрема, на це вказують набагато масштабніші та ефективніші регулятивні зусилля європейських національних урядів і Єврокомісії та Європарламенту щодо захисту конфіденційності та персональних даних в Інтернеті. Великий ринок, геополітична та законодавча влада ЄС можуть також дозволити йому протистояти антирегуляторному тиску з боку США та їх потужних компаній-платформ, які є класичними централізованими платформами – комерційними майданчиками.

У 2021 і у 2022 рр. були прийняті два європейські закони про цифрові ринки (DMA) [10] і про цифрові послуги (DSA) [11], які регулюють платформи. Вони стали, мабуть, найбільш масштабним на сьогодні розширенням регулювання платформ серед країн ОЕСР; вони – свідчення того, як політичні дебати в західних країнах перемістилися в бік регуляторного втручання щодо влади платформи. Попри те, що Китай є нинішнім лідером у боротьбі зі зростанням впливу платформ [26], формально-правовий характер згаданого вище регуляторного пакету ЄС (DMA і DSA) матиме більший вплив на країни та публічні органи влади, які оперують західними правовими традиціями. Крім того, незважаючи на (а) недавні законодавчі та регуляторні ініціативи в США щодо незабезпечених цифрових активів і на (б) дедалі більш консервативну та антирегулюючу позицію американських федеральних судів, разом

вони роблять бажаний кінцевий результат в Америці навіть менш очевидним, ніж у ЄС. Отже, може статися, що європейські закони DMA і DSA будуть мати значний міжнародний вплив на майбутні дебати щодо регулювання та управління платформами, враховуючи розмір ринку ЄС, їх нормативну форму, переваги перших осіб, а також відносну узгодженість законодавчих і регуляторних процесів. в ЄС та його державах-членах.

Далі, відповідні секторальні європейські закони DMA [10] та DSA [11] також піднімають важливі та потенційно тривожні питання щодо майбутнього інформаційних платформ в ЄС. У міру того, як розширюється сфера регуляторних проблем, все більше прихильників, соціальних груп і суттєвих інтересів долучається до розробки регулятивної політики щодо платформ, і це вже є чутливим для ринків Європи. Разом це відкриває шлях для більш складних, суперечливих і потенційно непередбачуваних політичних і правових результатів [2]. Різні форми регулювання привабливі для різних груп, і в міру зростання кількості груп та інтересів із конкуруючими політичними планами в політиці регулювання зростає кількість можливих альянсів, коаліцій і результатів. Це означає, що перші результати політики стають більш невизначеними та непередбачуваними.

Ці два нові європейські закони DMA та DSA задають в Європі новий темп політичної та регуляторної динаміки навколо платформ. Що це значить фактично?

1. DMA змінює конкурентне законодавство ЄС і навіть у деяких випадках відхиляється від його встановленої структури та судових доктрин [14]. Він встановлює кількісні критерії для ідентифікації великих платформних фірм як платформ-«привратників» (gatekeepers), які підлягають посиленому контролю, незалежно від того, чи досягли вони домінування на ринку, чи ні.

2. Усі ринкові злиття та поглинання, які будуть проводити платформи-«привратники» (gatekeepers), будуть перевірятися органом ЄС з питань конкуренції, а фінансові санкції за порушення законодавства про конкуренцію базуватимуться на глобальному обороті фірми [14].

3. Ці відхилення від класичного законодавства про конкуренцію та антитимопольного законодавства є достатньо суттєвими, тому органи з питань конкуренції в ЄС не вважають DMA частиною законодавства про конкуренцію, а окремим органом регулювання. Цей прояв юридичного формалізму призвів до опору суттєвим відхиленням від усталених доктрин конкурентного права в рамках Генерального директорату з питань конкуренції. У результаті «DG Connect» взяв на себе провідну роль у розробці проекту DMA. І наразі робота над доповненнями ще триває.

4. Новий сенс для оцінки потенційної траєкторії регулювання централізованих платформ полягає у тому, що зараз відбувається суттєвий перегляд «регуляторних» аспектів класичного законодавства про конкуренцію в Європі, якого не було декілька десятків років. Це має прямий вплив на приватно-правове регулювання договірних і ринкових відносин.

5. Якщо це так, то закон DSA сформує майбутні основних умов управління платформою та регулювання в ЄС, оскільки цей закон має ширше охоплення, а його нормативні положення безпосередньо застосовуються до більш широкого кола платформ, ніж у DMA. Крім того, DSA є більш уніфікованим у своєму підході, ніж DMA: він уникає відмінностей між платформами різних типів і масштабів. У цьому сенсі DSA охоплює ширший спектр суб'єктів регу-

лювання, діапазони поведінки та охоплене коло проблем, ніж законодавство про конкуренцію та DMA.

6. Правові норми, які містяться у DSA, також відрізняються від загальноприйнятих у законодавстві про конкуренцію. У той час як законодавство про конкуренцію зазвичай застосовує широкі абстрактні принципи, регуляторний підхід DSA містить велику кількість більш точно розроблених і завчасно деталізованих директивних правил загального застосування. Отже, DSA втілює в собі більш широкий спектр цілей політики, включаючи захист споживачів, захист приватних даних, режими обробки особистих і фінансових даних, а також прозорість укладання угод (контрактів). Порівняно з законодавством про конкуренцію та DMA, DSA призначений для вирішення більш широкого спектру ринкових «неспроможностей» і для чіткого захисту нееконімічних інтересів і цінностей.

Як бачимо, регуляторна політика ЄС щодо платформних компаній і відповідних ринків почала відходити від конкурентної політики на користь комплексного регулювання – соціально-економічного. І ця тенденція має як функціональні, так і інституційні причини. Пояснимо декілька аспектів:

1. Регулюючий підхід, особливо якщо порівняти його з традиційним і домінуючим (до останнього часу) підходом, закладеним економічною Чиказької школою, щодо конкуренції – він виглядає більш привабливим з погляду практичної ефективності та політичного контролю над політикою, матеріальним правом та правозастосуванням.

2. Більший акцент на адміністративне регулювання служить цілям та амбіціям тих політичних еліт, які прагнуть не лише обмежити владу інформаційних платформ, а й зберегти свій контроль над процедурами розробки політики в Брюсселі, її реалізацією та забезпеченням на рівні як Єврокомісії, так і національних урядів країн-членів ЄС. Це все посилюється у світлі незначних успіхів антимонопольних органів ЄС у боротьбі з надмірною ринковою концентрацією та зловживанням ринковою владою з боку великих платформ та численними невдачами судів ЄС.

3. До речі, до останнього часу часто європейські суди використовували ідеологічно невідповідний, упереджений підхід до усіх, хто потенційно порушував закони про економічну конкуренцію. Адміністративне регулювання, як відомо, завжди містить певний рівень т. зв. «дискреційних повноважень» [6], тобто містить право для глави держави, голови уряду, інших посадових осіб органів державної влади діяти за певних умов на власний розсуд у межах закону.

Що це все означає для сучасного публічного регулювання в економічній сфері?

1. Зміни у цілому підході до регулювання та політики навколо великих платформних компаній і ринків в них призводять навіть до зміни «правил гри». Ці зміни призведуть до нового раунду боротьби за ринкову владу, багатство та конкурентну перевагу, а публічне і галузеве регулювання в ІТ-сфері та цифрових послуг буде служити «і мечем, і щитом» відразу для декількох секторів. Уряди країн, політичні партії, банки і фінансисти платформних фірм та інші потужні економічні суб'єкти будуть стратегічно маневрувати у новому полі регуляторної політики [7]. Як наслідок – нові правила можуть принести переваги лише окремим централізованим платформам, а також їхнім неплатформними конкурентами.

2. Високі ставки в державному регулюванні платформ призвели до зміни стратегій і тактик найпотужніших світових платформ, які прагнуть використо-

увати регулювання на власну користь по відношенню одна до одної. Наприклад, Google швидко перейшов на співпрацю з австралійським урядом у справах останнього змусити платформи компенсувати медіа-джерела за посилання на їхні опубліковані матеріали, використовуючи цю позицію проти опозиційного залякування уряду з боку Facebook (2020–2021 рр.). Microsoft підтримала подібні регуляторні пропозиції в США як спосіб атаки на Google ще у 2021 р.

3. Тому, вважаємо, нова європейська регуляторна політика платформ призведе до зміни альянсів і нових конфліктів між потужними компаніями, які раніше спільно виступали проти державного нагляду та втручання в їхні справи. Це трансформоване політичне та правове середовище спонукатиме до мобілізації нових груп і політичних акторів разом із зміною конфігурацій усередині та поза партійною політикою та офіційними юридичними процесами.

Глобальні зусилля, які були вжиті і зараз вживаються урядами країн Західного світу, свідчать про те, що ми входимо в нову стадію платформної економіки, яка характеризується посиленням зусиль щодо регулювання її особливостей. Ця нова політична та політична динаміка точно змінить не тільки політичні, економічні та правові відносини між націями та характер платформ, а й навіть деякі засади класичної економічної теорії. Різні країни вже прийняли різні підходи до регулювання інформаційних платформ. Наприклад, запропонована законодавча база для регулювання платформи в ЄС може забезпечити деякі першочергові переваги, хоча говорять про гармонійний розвиток, цілком можливо, що рішення ЄС можуть призвести до загострення міжнародного конфлікту зі США щодо форми та змісту такого регулювання [8]. Такі конфлікти можуть спричинити напругу та компроміси, пов'язані з одноманітністю та розбіжністю нормативних актів.

Також відповідні компроміси викликають серйозніші питання щодо того, чи призведе нова регуляція платформних технологій та організаційних форм, тобто тих, які найбільше здатні охоплювати кордони та діяти в глобальному масштабі, до протидії, що призведе до зростаючої балканізації цифрової сфери, що відображає політичний поділ і межі територіального суверенітету (включаючи «об'єднаний суверенітет» у випадку ЄС). Це політично сконструйоване поле конфлікту за відносну владу платформ і держав. Боротьба за інституційні та суттєві регуляторні контури цього нового простору створить нових акторів, нові інтереси та нові політико-економічні союзи та коаліції, які формуватимуть і відображатимуть, хто виграє від регулятивної одноманітності та фрагментації.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Вище проведені дослідження дозволяють зробити такі узагальнені висновки.

1. Інформаційні централізовані платформи розглядаються як проміжний етап у процесі технологічної модернізації системи державного управління та цифрових трансформацій держави, а наступним еволюційним етапом може бути етап модернізації на основі децентралізованих інформаційних платформ. Головні змістовні характеристики будь-якої інформаційної платформи, які закладені в ній зі моменту її створення, далі, ми вважаємо, будуть визначати і підхід державного регулювання такої платформи. Однак наразі ці моделі чи навіть модель регулювання поки що поодинокі і універсальні для всіх типів платформ – і для централізованих, і для децентралізованих блокчейн-платформ. А у більшості країн правова база регулювання платформ може значно відрізнятись від країни до країни.

2. Наразі ми перебуваємо на ранніх етапах суттєвих регуляторних змін в економіці платформи, яка рясніє конфліктами, напругою та невизначеністю, подібно до підйому та криз індустріальної ери [23]. Це розширення регулювання замінює неоліберальну ідеологію, яка не виправдала себе на тлі попередження економічних криз і антикризового реагування на них, і заповнює порожнечу в управлінні та легітимації в центрі сучасного капіталізму. Регулювання платформ є дуже важливим аспектом глибокого вбудовування інформаційних платформ у соціальні, політичні та правові рамки для сприяння більш продуктивним і рівноправним економічним відносинам у 21-ому столітті. Триваючі правові та організаційні обмеження законодавства ЄС про конкуренцію та його правозастосування свідчать про те, що триваюче подвійне переміщення публічної влади з метою обмеження та контролю над приватною владою, що наразі уособлена у цифрових платформних компаніях та у відповідних ринках, швидше за все, набуватиме форми комплексного нормативного регулювання, ніж конкурентне право, що, де-факто, повторює недавній досвід Китаю [26].

3. Зрушення в політичних дебатах 2021–2023 рр. і законодавчій політиці в бік вивчення та роз'яснення небезпек, які несуть платформні компанії та ринки для ширшого соціального порядку, є початковим контр-рухом, спрямованим на витіснення неоліберального приватного пріоритету та перевлаштування конкурентної політики. Повторне підтвердження широкого спектру суспільних інтересів – від матеріальних і економічних до суспільних і соціально-справедливих – через постійне прагнення платформних компаній розширюватися та інтегрувати більш значні частини економіки може знову включити ці платформні компанії та ринки, які вони контролюють, у взаємні конститутивні соціальні та політичні відносини, або, альтернативно, визнати ці платформні компанії інфраструктурою, яка є настільки важливою, що вони повинні перебувати у державній власності або експлуатуватися як комунальні підприємства, що підлягають прямому та інтенсивному урядовому контролю.

4. Політичні домовленості та юридичні рамки, які виникають у результаті боротьби за визначення епохи платформної економіки, відрізнятимуться в різних суспільствах, державах і державних системах, так само, як промисловий капіталізм приймав різні форми протягом дев'ятнадцятого та двадцятого століть. Незважаючи на глибоку та неминучу невизначеність, пов'язану з довгостроковими наслідками такої динаміки, усі ознаки свідчать про те, що уряди в усьому світі ініціюватимуть державні та регуляторні заходи, які, ймовірно, посилюватимуться, оскільки платформи займатимуть все більші частини економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дунаєв І., Кудь А. Конструювання майбутнього для України: від інтуїтивного проєкту до наукового синтезу. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Соціальні та поведінкові науки»*. 2020. Вип. 12 (41). С. 142–159. DOI: [https://doi.org/10.32405/2522-9931/2522-9958-2020-12\(41\)-142-159](https://doi.org/10.32405/2522-9931/2522-9958-2020-12(41)-142-159)
2. Кудь А. А. Децентралізовані інформаційні платформи як інструмент модернізації публічного управління. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Управління та адміністрування»*. 2021. № 1. Вип. 15 (44). С. 233–274. URL: [http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/15_44_2021/social/Bulletin_15_44_Social_and_behavioral_sciences_Kud_%D0%BD%20\(1\).pdf](http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/15_44_2021/social/Bulletin_15_44_Social_and_behavioral_sciences_Kud_%D0%BD%20(1).pdf) DOI: [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-15\(44\)-233-274](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-15(44)-233-274)
3. Кудь А. А. Правове регулювання децентралізованих інформаційних платформ: проєкти і пропонування приватноправовий підхід до їхнього вирішення в Україні. *Теорія та прак-*

- тика державного управління. 2021. Том 2. № 73. С. 47–66. URL: <https://www.blockchainukraine.org/wp-content/uploads/2021/09/pravove-regulyuvannya-decentralizovanikh-informacijnikh-v-ukrayini.pdf>
4. Ada Lovelace Institute. Datafication and the boundaries of health. 2020. URL: www.adalovelaceinstitute.org/wp-content/uploads/2020/10/The_data_will_see_you_now_Ada_Lovelace_Inst_Oct_2020_Final-min.pdf
 5. Benkler Y. The wealth of networks: How social production transforms markets and freedom. *Yale University Press*. 2006.
 6. Bernatt M. Transatlantic perspective on judicial deference in administrative law. *Columbia journal of European law*. 2016. 22 (2). С. 275–325.
 7. Cini M., Czulno P. Digital Single Market and the EU Competition Regime: An Explanation of Policy Change. *Journal of European Integration*. 2022. № 44:1. С. 41–57. DOI: <https://doi.org/10.1080/07036337.2021.2011260>
 8. Cioffi J., Kenney M. F., Zysman J. Platform power and regulatory politics: Polanyi for the twenty-first century. *New Political Economy*. 2022. № 27 (5). С. 820–836. DOI: <https://doi.org/10.1080/13563467.2022.2027355>
 9. Crémer J., de Montjoye Y. A., Schweitzer H. Competition policy for the digital era (Report for the European Commission). Directorate General for Competition. 2019. URL: <https://ec.europa.eu/competition/publications/reports/kd0419345enn.pdf>
 10. Digital Markets Act : Regulation (EU) 2022/1925, 18 July 2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/1925/oj>
 11. Digital Services Act: Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act) (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj>
 12. Dunayev I., Byelova L., Kud A., Rodchenko V. Implementing the “government as a platform” concept: the assessment method and an optimal human-centered structure to address technological challenge. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. № 2 (13(122)). С. 6–16. URL: <http://journals.uran.ua/eejet/article/view/275613> DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.275613>
 13. Dunayev I., Hotlib I., Olvinskaya J., Fomina O. Development of a system for statistical measurement of the influence of digital technologies on the efficiency of management. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2022. № 1 (13(115)). С. 49–58. DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2022.252911>
 14. European Commission (2020). Proposal for a regulation of the European Parliament and of the council on contestable and fair markets in the digital sector (digital markets act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=COM%3A2020%3A842%3AFIN>
 15. Forbrukerrådet (2018). Deceived by design; How tech companies use dark patterns to discourage us from exercising our rights to privacy. URL: <https://fil.forbrukerradet.no/wp-content/uploads/2018/06/2018-06-27-deceived-by-design-final.pdf>
 16. Ford S. Reconceptualizing the public/ private distinction in the age of information technology. *Information communication and society communication & society*. 2011. № 4. С. 550–567. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2011.562220>
 17. Gawer A. Digital platforms and ecosystems: remarks on the dominant organizational forms of the digital age. *Innovation*. 2022. № 24 (1). С. 110–124. DOI: <https://doi.org/10.1080/14479338.2021.1965888>
 18. Gawer A., Srnicek N. (2021). Online platforms: Economic and societal effects (Report for the European Parliament). Directorate-General for Parliamentary Research Services (EPRS). URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_STU\(2021\)656336](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_STU(2021)656336)
 19. Gorwa R. What is platform governance?, *Information, Communication & Society*. 2019. № 22 (6). С. 854–871. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2019.1573914>
 20. Graef I. EU competition law, data protection and online platforms: data as essential facility. *Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International*. 2016.
 21. Khan L.M. Amazon’s antitrust paradox. *Yale law journal*. 2016. № 126 (3). С. 710–805.
 22. Kovalenko M., Ziuz D., Smihunova O., Bondar N., Omelchenko H. Implementation of state economic policy under corporatocracy: Financial and credit aspect. *Public Policy and Administration*. 2020. Vol. 19 No. 3. DOI: <https://doi.org/10.5755/J01.PPAA.19.3.26842>
 23. Kud A. A. Decentralized information platforms in public governance: reconstruction of the modern democracy or comfort blinding? *International journal of public administration*. 2021. DOI: <https://doi.org/10.1080/01900692.2021.1993905>

24. Lanier J. Ten arguments for deleting your social media accounts right now. Random House. 2018.
25. Marsden P., Podszun R. Restoring balance to digital competition – Sensible rules, effective enforcement. Konrad Adenauer Stiftung. 2020. URL: www.kas.de/en/single-title/-/content/restoring-balance-to-digital-competition-sensible-rules-effective-enforcement
26. McKnight S., Kenney M., Breznitz D. Platformizing the economy? Building and regulating Chinese digital platforms. SSRN Working Paper #3885190, July 14. 2021. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3885190
27. Parker G., Van Alstyne M. W., Jiang, X. Platform ecosystems: How developers invert the firm. *MIS Quarterly*. 2017. 41(1). C. 255–266. DOI: <https://doi.org/10.25300/MISQ/2017/41.1.13>
28. Scott Morton F., Bouvier P., Ezrachi A., Jullien B. The stigler report. Committee for the study of digital Platforms, market structure and antitrust subcommittee / Stigler Center for the Study of the Economy and the State. 2019. URL: www.publicknowledge.org/wp-content/uploads/2019/09/Stigler-Committee-on-Digital-Platforms-Final-report.pdf/
29. van't Klooster J. Technocratic Keynesianism: a paradigm shift without legislative change. *New Political Economy*. 2022. № 27:5. C. 771–787. DOI: <https://doi.org/10.1080/13563467.2021.2013791>
30. Wachter S., Mittelstadt B. A right to reasonable inference: Re-thinking data protection law in the age of big data and AI. *Columbia Business Law Review*. 2019. 2. C. 494–620. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3248829
31. Yoo Y., Henfridsson O., Lyytinen K. The new organizing logic of digital innovation: An agenda for information systems research. *Information Systems Research*. 2010. № 21 (4). C. 724–735. DOI: <https://doi.org/10.1287/isre.1100.0322>
32. Zuboff S. The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power. 2019. Profile Books.

Стаття надійшла до редакції 16.10.2022 р.

Стаття рекомендована до друку 10.11.2022 р.

Dunayev I. V.,

*Doctor of Science in Public Administration, Professor,
Professor of Economic Policy and Management Department,
Education and Research Institute of Public Administration, V. N. Karazin Kharkiv National University,
4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
e-mail: i.dunayev@karazin.ua <https://orcid.org/0000-0002-0790-0496>*

Kovalenko M. M.,

*Doctor of Science in Public Administration, Professor,
Professor of Economic Policy and Management Department,
Education and Research Institute of Public Administration, V. N. Karazin Kharkiv National University,
4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
e-mail: kovnn1@gmail.com <https://orcid.org/0000-0003-2845-6993>*

NEW TRACES OF REGULATION OF INFORMATION PLATFORMS AND A PLATFORM-BASED ECONOMY FOR THE NEW PUBLIC GOOD

Abstract. The paper offers the authors' vision of a new problem for Ukraine, but not new for the Western and Eastern world – how to regulate some rising information platforms and the platform-based economy. The purpose of this article is to critically analyze the current global practice of public regulation of information platforms and, based on this, to determine new trajectories of their regulation for the greater public good and renewal of public administration.

The step-by-step logic of the presentation of further material in the article is as follows: 1) critical generalization of the essential effects of information platforms for the economy and public administration; 2) modern transformations in the essence of the platform economy; 3) an overview of the essence of the existing state regulation of platforms, which departs from the regulation of purely competition, and is more aimed at the regulation of socio-economic development, 4) clarify the state

and supranational regulatory approaches to platforms and the directions of their changes now in the Western world.

In general, the paper is a continuation of the ongoing broad expert and political debates about what, how and who to regulate in the new platform environment, the participants of which are or soon will be almost all people. The authors pay considerable attention to the overview of regulatory issues, practices and approaches, and in particular to the latest European laws on digital markets and digital services. Together, these two laws establish a new trend to regulate not only competition, but also very broad socio-economic processes in countries that have already encountered practical difficulties in social transformations and conflicts, and this process will definitely not be quick.

Keywords: *digital platform, information platform, public policy, blockchain, public management system, public good, platform-based economy, public regulation, market competition, digitalization.*

REFERENCES

1. Dunayev, I., Kud, A. (2020). Designing The Future For Ukraine: From Intuitive Prophecy Towards Scientific Synthesis. *Bulletin of postgraduate education. Series «Social and Behavioral Sciences»*, 12 (41), 142–159. DOI: [https://doi.org/10.32405/2522-9931/2522-9958-2020-12\(41\)-142-159](https://doi.org/10.32405/2522-9931/2522-9958-2020-12(41)-142-159) [in Ukrainian].
2. Kud, A. (2021). Decentralized Information Platforms As A Tool Of Public Governance Modernization. *Bulletin of postgraduate education. Series «Social and Behavioral Sciences»*, 1, 15 (44), 233–274. URL: [http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/15_44_2021/social/Bulletin_15_44_Social_and_behavioral_sciences_Kud_%D0%BD%20\(1\).pdf](http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/15_44_2021/social/Bulletin_15_44_Social_and_behavioral_sciences_Kud_%D0%BD%20(1).pdf) DOI: [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-15\(44\)-233-274](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-15(44)-233-274) [in Ukrainian].
3. Kud, A. (2021). Legal regulation of decentralized information platforms: problems and the suggested private-law approach to their solution in Ukraine. *Theory and practice of public administration*, 2, 73, 47–66. URL: <https://www.blockchainukraine.org/wp-content/uploads/2021/09/pravove-regulyuvannya-decentralizovanikh-informacijnikh-v-ukrayini.pdf> [in Ukrainian].
4. Ada Lovelace Institute (2020). Datafication and the boundaries of health. URL: www.adalovelaceinstitute.org/wp-content/uploads/2020/10/The_data_will_see_you_now_Ada_Lovelace_Inst_Oct_2020_Final-min.pdf
5. Benkler, Y. (2006). The wealth of networks: How social production transforms markets and freedom. Yale University Press.
6. Bernatt, M. (2016). Transatlantic perspective on judicial deference in administrative law. *Columbia journal of European law*, 22 (2), 275–325.
7. Cini, M., Czulno, P. (2022) Digital Single Market and the EU Competition Regime: An Explanation of Policy Change. *Journal of European Integration*, 44:1, C. 41–57. DOI: <https://doi.org/10.1080/07036337.2021.2011260>
8. Cioffi, J., Kenney, M.F., Zysman, J. (2022) Platform power and regulatory politics: Polanyi for the twenty-first century. *New Political Economy*, 27 (5), 820–836. DOI: <https://doi.org/10.1080/13563467.2022.2027355>
9. Crémer, J., de Montjoye, Y. A., Schweitzer, H. (2019). Competition policy for the digital era (Report for the European Commission). Directorate General for Competition. URL: <https://ec.europa.eu/competition/publications/reports/kd0419345enn.pdf>
10. Digital Markets Act: Regulation (EU) 2022/1925, 18 July 2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/1925/oj>
11. Digital Services Act: Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act) (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj>
12. Dunayev, I., Byelova, L., Kud, A., Rodchenko, V. (2023). Implementing the “government as a platform” concept: the assessment method and an optimal human-centered structure to address technological challenge. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 2 (13(122)), 6–16. URL: <http://journals.uran.ua/eejet/article/view/275613> DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.275613>
13. Dunayev, I., Hotlib, I., Olvinskaya, J., Fomina, O. (2022). Development of a system for statistical measurement of the influence of digital technologies on the efficiency of management. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 1 (13(115)), 49–58. DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2022.252911>

14. European Commission (2020). Proposal for a regulation of the European Parliament and of the council on contestable and fair markets in the digital sector (digital markets act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=COM%3A2020%3A842%3AFIN>
15. Forbrukerrådet (2018). Deceived by design; How tech companies use dark patterns to discourage us from exercising our rights to privacy. URL: <https://fil.forbrukerradet.no/wp-content/uploads/2018/06/2018-06-27-deceived-by-design-final.pdf>
16. Ford, S. (2011). Reconceptualizing the public/ private distinction in the age of information technology. *Information communication and society communication & society*, 4, 550–567. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2011.562220>
17. Gawer, A. (2022) Digital platforms and ecosystems: remarks on the dominant organizational forms of the digital age. *Innovation*, 24 (1), 110–124. DOI: <https://doi.org/10.1080/14479338.2021.1965888>
18. Gawer, A., Srnicek, N. (2021). Online platforms: Economic and societal effects (Report for the European Parliament). Directorate-General for Parliamentary Research Services (EPRS). URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_STU\(2021\)656336](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_STU(2021)656336)
19. Gorwa, R. (2019) What is platform governance? *Information, Communication & Society*, 22 (6), 854–871. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2019.1573914>
20. Graef, I. (2016). EU competition law, data protection and online platforms: data as essential facility. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International.
21. Khan, L.M. (2016). Amazon's antitrust paradox. *Yale law journal*, 126 (3), 710–805.
22. Kovalenko, M., Ziuz, D., Smihunova, O., Bondar, N., Omelchenko, H. (2020). Implementation of state economic policy under corporatocracy: Financial and credit aspect. *Public Policy and Administration*, 19, 3. DOI: <https://doi.org/10.5755/J01.PPAA.19.3.26842>
23. Kud, A. (2021). Decentralized information platforms in public governance: reconstruction of the modern democracy or comfort blinding? *International journal of public administration*. DOI: <https://doi.org/10.1080/01900692.2021.1993905>
24. Lanier, J. (2018). Ten arguments for deleting your social media accounts right now. Random House
25. Marsden, P., Podszun, R. (2020). Restoring balance to digital competition – Sensible rules, effective enforcement. Konrad Adenauer Stiftung. URL: www.kas.de/en/single-title/-/content/restoring-balance-to-digital-competition-sensible-rules-effective-enforcement
26. McKnight, S., Kenney, M., Breznitz, D. (2021). Platformizing the economy? Building and regulating Chinese digital platforms. SSRN Working Paper #3885190, July 14. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3885190
27. Parker, G., Van Alstyne, M.W., Jiang, X. (2017). Platform ecosystems: *How developers invert the firm*. *MIS Quarterly*, 41 (1), 255–266. DOI: <https://doi.org/10.25300/MISQ/2017/41.1.13>
28. Scott Morton, F., Bouvier, P., Ezrachi, A., Jullien, B. (2019). The stigler report. Committee for the study of digital Platforms, market structure and antitrust subcommittee / Stigler Center for the Study of the Economy and the State. URL: www.publicknowledge.org/wp-content/uploads/2019/09/Stigler-Committee-on-Digital-Platforms-Final-report.pdf
29. van 't Klooster, J. (2022) Technocratic Keynesianism: a paradigm shift without legislative change. *New Political Economy*, 27:5, 771–787. DOI: <https://doi.org/10.1080/13563467.2021.2013791>
30. Wachter, S., Mittelstadt, B. (2019). A right to reasonable inference: Re-thinking data protection law in the age of big data and AI. *Columbia Business Law Review*, 2, 494–620. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3248829
31. Yoo, Y., Henfridsson, O., Lyytinen, K. (2010). The new organizing logic of digital innovation: An agenda for information systems research. *Information Systems Research*, 21 (4), 724–735. DOI: <https://doi.org/10.1287/isre.1100.0322>
32. Zuboff, S. (2019). The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power. Profile Books.

The article was received by the editors 16.10.2022.

The article is recommended for printing 10.11.2022.